

L'escena catalana contemporània, de terra estant

per Francesc Foguet i Boreu

A l'ull de l'huracà. Teatre català contemporani

Sharon G. Feldman
L'Avenç, Barcelona, 2011.

La consolidació d'una certa presència internacional de companyies, directors i dramaturgs catalans i la sensació d'haver atès una anhelada «normalitat» en l'àmbit escènic són dos dels eixos argumentatius de l'assaig *A l'ull de l'huracà. Teatre català contemporani* de Sharon G. Feldman –guardonat, en la seva edició original en anglès, amb el premi «Serra d'Or» 2010 de catalanística. Amb un gran do de l'oportunitat, Feldman centra l'anàlisi en la relació del teatre amb la ciutat –o marca– de Barcelona, destaca la fal·lera de modernitat i cosmopolitisme de la capital catalana, entestada tanmateix a fer invivable la identitat, i, de tot el pletòric

panorama de l'escena indígena, tria dues companyies històriques (Els Joglars i La Fura dels Baus) i cinc dramaturgs contemporanis (Josep M. Benet i Jornet, Sergi Belbel, Lluïsa Cunillé, Carles Batlle i Josep Pere Peyró) per demostrar-ne la vàlua i la projecció fronteres enllà. Com a assaig pensat per a un públic nord-americà, en què es mesclen referents d'allò més heteròclits, *A l'ull de l'huracà* és, certament, una bona carta de presentació internacional, atès que Feldman atribueix al teatre català un «impuls cosmopolita i transnacional», una voluntat de «diàleg artístic» i un interès a forjar la seva «identitat» en la interrelació amb altres cultures, que ens fan quedar (relativament) d'allò més bé.

De terra estant, les premisses de què parteix Feldman semblen, així i tot, discutibles, perquè reposen sobre un discurs hegemònic que una mínima profunditat d'anàlisi faria veure que mereix molts de matisos i una polifonia més contrastada. És reduccionista afirmar que l'escena catalana viu «el període més dinàmic, extraordinari, opulent i polèmic de la seva història teatral moderna» (pàg. 10) o que Barcelona ha exercit, en les darreres dècades, de «nucli cultural de Catalunya». Bàsicament, perquè allò que afecta una part molt reduïda del conjunt no pot prendre's com un tot, deixant de costat el que es fa en els marges, tant en termes territorials com estètics i ideològics (amb tot el dinamisme del món, però de manera precària), que no ha aconseguit de transcendir en els mitjans o que ha tingut dificultats enormes per a fer-se un lloc. Barcelona s'ha

caracteritzat, fet i fet, per la renúncia sistemàtica a impulsar la capitalitat de la cultura catalana. Si aquests pressupòsits inicials poden atribuir-se a una controvertida qüestió de perspectiva, la convicció que situa metonímicament la Sala Beckett com «l'ull de l'huracà» esdevé, ras i curt, hiperbòlica. Suposa concedir a aquest projecte artístic –altament subvencionat en els darrers anys i amb una notable i legítima capacitat d'autopromoció– un protagonisme desproporcionat en el context general de l'escena catalana del període 1976-2006.

Vistes des de l'altre costat de l'Atlàntic, aquestes remarques poden semblar menors, si la mirada investigadora es deixa enlluernar –i moltes gràcies– per alguns èxits, més o menys efímers, aconseguits en la internacionalització verificable de companyies, directors i dramaturgs catalans o evita de tocar (o ho fa de puntetes) alguns temes polèmics que per força han de sorprendre algú que ho esguardi de lluny, amb un punt de vista que pot ser fins i tot higiènic i estimulants. És com si Feldman s'estimés més, en alguns aspectes, no contrastar o confrontar gaire les versions oficials amb altres veus més crítiques que potser l'obligarien, si més no, a replantejar les premisses de partida o a reforçar millor algunes de les valoracions exposades. És cert que no s'està de citar opinions molt més incisives sobre la situació de l'escena catalana contemporània, en matèria de política, repertoris o estètiques, com les de Ricard Salvat, Jordi Coca o Joan Casas, però només com si fossin les quotes dissi-

dents del paisatge teatral, meteorològicament irrellevants.

Malgrat això, *A l'ull de l'huracà* té l'encert d'oferir una interpretació que, per més parcial, difusa i esbiaixada que sigui, intenta de fixar els episodis més destacats del procés d'institucionalització i de renovació del teatre català i de subratllar els punts més forts de l'escena indígena respecte a la seva capacitat potencial de situar-se en unes coordenades determinades d'internacionalització i d'innovació estètica. Encara que sigui epidèrmicament, Feldman constata, per exemple, com algunes de les iniciatives polítiques en el sector teatral han maldat per sublimar la limitació extrema que implica ser una nació sense estat, amb totes les fal·làcies o simulacres que se'n deriven. O, com en altres treballs seus, evidència amb continguda estupefacció

el fet que un corrent de la dramaturgia catalana dels anys vuitanta i noranta mantingués en la invisibilitat o escamotegés del tot qualsevol signe d'identitat geosociocultural, per mor d'un universalisme malentès o, més aviat, d'un provincianisme de curta volada.

No deixa també de tenir un punt d'originalitat i de gosadia que, des d'una visió personal i alhora ben documentada, el seu assaig avaluï la trajectòria de companyies i de dramaturgs catalans a partir d'una exposició no únicament raonada, prolixa, selectiva i hàbil, sinó també atenta a la teatralitat de les obres i al context més mediàtic i oficial. A voltes, potser peca d'imprecisió, confusio-nisme o desenfocament per la pruija de fer relluir *en positiu* els mèrits dels nodes estudiats i de rearmar-ne discursivament les estètiques que re-

presenten; altres vegades, en canvi, suggereix línies (hiper)interpretatives –en especial, en la «lectura» de les peces o els muntatges– intel·ligents, arriscades o insòlites, afavorides en aquest cas per la distància analítica. Des de l'òptica cosmopolita i catalanòfila amb què pot mirar-s'ho, Feldman procura d'explicar amb paràmetres internacionals i seguint plantejaments teòrics molt diversos –a la manera anglosaxona– alguns dels valors escènics que considera més *homologables* o *exportables*. Si bé és condescendent i acrítica en excés amb les *mostres* triades, que eleva a categoria paradigmàtica, la seva incursió en el terreny procel·lós de l'escena catalana contemporània ofereix, al cap i a la fi, *un relat* que malda per fer comprensible a un lector encuriós un període complex i contradictori de la història teatral.

Lluís Duran, historiador del catalanisme

per Jordi Manent

Breu història del catalanisme.

Volum I: Del segle XIX a la Dictadura de Primo de Rivera.

Volum II: De la República al canvi de mil·lenni

Lluís Duran Solà

«Biblioteca Serra d'Or», 414, 436, Publicacions de l'Abadía de Montserrat, Barcelona, 2009, 2011.

Lluís Duran és un home que es caracteritza pel tracte tranquil i afaible, que sovint s'acompanya d'un

somriure als llavis acomboiat per un bigoti pompós i d'unes proporcions gens menyspreables. Però aquest historiador pacífic, independentista declarat, sovint s'exalta quan es troba amb certes afirmacions que precisament vénen de col·legues o coneguts seus que també són independentistes. Així, davant de la frase «jo no sóc nacionalista però sóc independentista», Duran arrufa el nas, se li arruga el front i es neguiteja. Aleshores l'historiador respon que

una afirmació d'aquesta mena no té cap mena de sentit i que equivaldria a dir que «sóc ateu però crec en Jesús de Natzaret». La frase, doncs, és fruit d'una manca de consciència nacional, «és precisament la consciència nacional el ciment que et permet fer processos, construir i consolidar la nació i fer l'estat». Un estat que no és nació és com un estat sense ànima.

Hem topat amb Lluís Duran i Solà (Barcelona, 1960), doctor en història